

Sjömarkens Hönsgård AB
sjomarkens.honsgard@telia.com

Tillstånd till djurhållning

Verksamhetskod enligt miljöprövningsförordningen (2013:251): 1.10-i (B)

Miljöprövningsdelegationens beslut

Tillstånd

Miljöprövningsdelegationen ger Sjömarkens Hönsgård AB (556287-5095) tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken till befintlig och utökad äggproduktion på fastigheten Pjåkebacka 1:10 i Borås kommun. Verksamheten får bedrivas inom det verksamhetsområde som framgår av bilagan till detta beslut.

Tillståndet gäller för djurhållning med högst 57 500 platser för värphöns.

Miljökonsekvensbeskrivningen

Miljöprövningsdelegationen godkänner miljökonsekvensbeskrivningen.

Villkor för tillståndet

Allmänt

1. Om inte annat följer av övriga villkor ska verksamheten bedrivas i huvudsak i enlighet med vad sökanden har angett i ansökningshandlingarna och i övrigt åtagit sig i ärendet.
2. Verksamheten ska bedrivas så att olägenheter till följd av flugor, lukt eller annan påverkan undviks. Om olägenhet av betydelse ändå uppkommer från verksamheten ska verksamhetsutövaren vidta effektiva skyddsåtgärder så att olägenheten upphör.

Hantering av foder, organiska gödselmedel m.m.

3. Lagring, transport och annan hantering av fodermedel och organiska gödselmedel ska ske på sådant sätt att förorening

av yt- och grundvatten inte kan ske. Eventuellt läckage och spill utomhus ska omedelbart tas omhand.

4. Lagringsutrymme för fast fjäderfä gödsel ska vara försett med tak och väggar så att gödseln skyddas mot nederbörd och i övrigt utformat så att riskerna för ammoniakavgång och luktolägenheter i omgivningen minimeras.
5. Tvättvatten som uppkommer vid rengöring av stallar samt förorenat dagvatten från hårdgjorda ytor i anslutning till anläggningen, ska samlas upp i behållare. Det ska finnas kapacitet att lagra vattnet som motsvarar minst 10 månaders produktion.

Avyttring av organiska gödselmedel

6. Skriftliga avtal för mottagning av fjäderfä gödsel ska finnas som motsvarar verksamhetens behov av spridningsareal. Om avtal helt eller delvis upphör att gälla och inga nya kommer i dess ställe, ska produktionen anpassas till den kvarvarande avsättningen.

Energi

7. Verksamhetsutövaren ska fortlöpande arbeta med att byta ut fossila bränslen som drivmedel till traktorer och övriga maskiner som används inom verksamheten. Som stöd för detta arbete ska en åtgärdsplan finnas och följas. Planen ska ges in till tillsynsmyndigheten senast ett år efter att tillståndet har tagits i anspråk eller den senare tidpunkt som tillsynsmyndigheten bestämmer. Planen ska uppdateras minst vart femte år om inte tillsynsmyndigheten bestämmer annat.

Buller

8. Buller från verksamheten inklusive transporter inom gårdscentrum får inte ge upphov till högre ekvivalent ljudnivå utomhus vid bostäder än:

Tidsperiod	Begränsningsvärde
Vardag kl. 06.00–18.00	50 dBA
Lördag, söndag och helgdag kl. 06.00–18.00	45 dBA
Kväll kl. 18.00–22.00	45 dBA
Natt kl. 22.00–06.00	40 dBA

Begränsningsvärdena enligt första stycket ska kontrolleras genom mätningar vid bullerkällorna (närfältsmätning) och beräkningar eller genom mätningar vid berörda bostäder (immissionsmätning). Kontroll ska ske så snart det har skett förändringar i verksamheten som kan medföra mer än obetydligt ökade bullernivåer och när tillsynsmyndigheten i övrigt anser att kontroll är befogad.

Arbetsmoment som typiskt sett kan ge upphov till momentana ljudnivåer över 55 dBA vid bostäder får inte utföras nattetid (kl. 22.00–06.00).

Kemikalier och avfall

9. Kemiska produkter (inklusive bränsle) och farligt avfall ska förvaras och i övrigt hanteras så att spill och läckage inte kan nå avlopp och så att förorening av mark, yt- och grundvatten undviks. Lagring av flytande kemiska produkter och flytande farligt avfall ska ske på tät invallad yta eller med motsvarande typ av säkerhetssystem för uppsamling av vätska. Absorptionsmedel ska finnas lätt tillgängligt.

Uppsamlingsvolymen ska motsvara minst den största enskilda behållarens volym plus 10 procent av volymen av övriga behållare inom samma invallning. Behållare ska skyddas mot påkörning och vid förvaring utomhus ska invallningen vara skyddad mot nederbörd.

Döda djur

10. Döda djur ska snarast transporteras till en godkänd destruktionsanläggning. I väntan på transport ska djuren förvaras på ett betryggande sätt ur smittspridnings- och luktsynpunkt.

Kontrollprogram

11. Ett aktuellt kontrollprogram ska finnas för verksamheten och följas. Förslag till kontrollprogram ska lämnas till

tillsynsmyndigheten senast sex månader efter det att detta tillstånd har tagits i anspråk.

Nedläggning

12. Innan hela verksamheten läggs ner ska verksamhetsutövaren i god tid ge in en avvecklingsplan till tillsynsmyndigheten. Om bara en del av verksamheten ska läggas ner räcker det med att verksamhetsutövaren i god tid anmäler det till tillsynsmyndigheten. Efter en anmälan får tillsynsmyndigheten besluta att en avvecklingsplan ska ges in, om det finns behov av det.

Rätt för tillsynsmyndigheten att besluta om ytterligare villkor

Miljöprövningsdelegationen överlåter åt tillsynsmyndigheten att besluta om ytterligare villkor enligt följande.

- D1. Skäliga åtgärder enligt åtgärdsplanen om utbyte av fossilfria bränslen (villkor 7).

När tillståndet får tas i anspråk

Tillståndet får tas i anspråk tidigast när beslutet har fått laga kraft.

Tillsynsmyndigheten ska meddelas när tillståndet tas i anspråk.

När verksamheten ska ha satts igång (igångsättningstid)

Miljöprövningsdelegationen anger ingen tid inom vilken verksamheten ska ha satts igång, eftersom verksamheten redan pågår.

Tidigare tillstånd återkallas

Miljöprövningsdelegationen återkallar tillståndet från den 22 augusti 2005 (diarienummer 551-29745-2004). Återkallelsen gäller från och med att detta beslut har fått laga kraft och det nya tillståndet tagits i anspråk. Återkallelsen görs med stöd av 24 kap. 3 § första stycket 6 miljöbalken.

Delgivning sker genom kungörelse

Miljöprövningsdelegationen beslutar att delgivning av detta beslut ska ske genom kungörelse. Kungörelsen införs inom tio dagar i Post- och Inrikes Tidningar samt i ortstidningen Borås Tidning.

Beslutet hålls tillgängligt hos Länsstyrelsen Västra Götaland och hos kommunkansliet eller motsvarande i Borås kommun.

Kungörelsedelgivningen sker med stöd av 47 och 49 §§ delgivningslagen (2010:1932).

Redogörelse för ärendet

Bakgrunden till ansökan

Sjömarkens Hönsgård AB (sökanden) ansöker om tillstånd till djurhållning. Ansökan föranleds av behovet att effektivisera verksamheten. Övergång från burhönssystem till frigående höns i flervåningssystem leder samtidigt till att avdelningarna blir godkända för fler värphönsplatser.

Tidigare tillstånd till verksamheten

Miljöprövningsdelegationen gav den 22 augusti 2005 (diarienummer 551-29745-2004) tillstånd till djurhållning. För verksamheten gäller bland annat följande villkor.

2. Det tvättvatten som uppkommer vid rengöring av djurstallarna skall från och med 2006-09-01 samlas upp i tät behållare, dimensionerad för att medge lagring under minst 10 månader av tillförda avfallsvätskor, inför senare spridning på åkermark. Tvättvattnet får inte tillföras fastgödseln eller gödsellagringshusen.
6. Tillståndsinnehavaren skall informera dem som tar emot eller köper höns gödsel från verksamheten om vad som bör iakttas vid lagring och spridning av gödsel, enligt den bilaga som fogats till beslutet.

Sökandens samråd med myndigheter och enskilda

Enligt 6 § miljöbedömningsförordningen (2017:966) ska verksamheten antas medföra en betydande miljöpåverkan. Det innebär att en specifik miljöbedömning ska göras.

Som ett första steg i den specifika miljöbedömningen har sökanden samrått med myndigheter, de enskilda som kan antas bli särskilt berörda av verksamheten, och den allmänhet som kan antas bli

berörda av verksamheten. Samrådet har handlat om verksamhetens lokalisering, omfattning och utformning, de miljöeffekter som verksamheten kan antas medföra i sig eller till följd av yttre händelser samt om miljökonsekvensbeskrivningens innehåll och utformning (avgränsningssamråd).

Hur ansökan har handlagts hos Miljöprövningsdelegationen

Ansökan kom in till Miljöprövningsdelegationen den 6 maj 2024. Efter kompletteringar har ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen kungjorts på Länsstyrelsens webbplats och i ortstidningen Borås Tidning samt remitterats till Länsstyrelsen, Miljö- och konsumentnämnden i Borås kommun, Södra Älvsborgs Räddningstjänstförbund och Lindebergshult-Öndereds vägsamfällighet.

Yttranden har kommit in från Länsstyrelsen, Miljö- och konsumentnämnden och Räddningstjänsten. Sökanden har fått tillfälle att bemöta yttrandena.

Vad ansökan avser

Sökanden ansöker om tillstånd att på fastigheten Pjåkebacka 1:10 i Borås kommun bedriva utökad djurhållning för äggproduktion omfattande högst 57 500 platser för värphöns.

Utökningen ska göras genom att slutföra en övergång från burhöns till frigående höns i flervåningssystem. Utökning ska ske inom befintliga byggnader men som medger plats för fler höns.

Sökandens förslag till villkor för verksamheten

- Tvättvatten som uppkommer vid rengöring av stallar samt förorenat dagvatten från hårdgjorda ytor i anslutning till anläggningen ska samlas upp i behållare.
- Lagringsutrymme för fast fjäderfägödsel ska vara försett med tak och väggar, så att gödseln skyddas mot nederbörd.
- Skriftliga avtal för mottagning av fjäderfägödsel ska finnas som motsvarar verksamhetens behov av spridningsareal.
- Verksamhetsutövaren ska fortlöpande arbeta med att byta ut fossila bränslen som drivmedel till traktorer och övriga maskiner som används inom verksamheten. Som stöd för detta arbete ska en åtgärdsplan finnas

och följas. Planen ska ges in till tillsynsmyndigheten senast ett år efter att tillståndet har tagits i anspråk eller den senare tidpunkt som tillsynsmyndigheten bestämmer. Planen ska uppdateras minst vart sjunde år.

- Ett aktuellt kontrollprogram ska finnas för verksamheten och följas. Förslag till kontrollprogram ska lämnas till tillsynsmyndigheten senast sex månader efter att tillståndet tagits i anspråk.

De verksamhetskoder som gäller för verksamheten

Den verksamhet som beskrivs i ansökan omfattas av följande verksamhetskoder enligt miljöprövningsförordningen (2013:251).

1.10-i (B) anläggning för djurhållning med mer än 40 000 platser för fjäderfän.

Verksamheten omfattas av viss annan lagstiftning

Verksamhetskoden ovan som slutar med -i innebär att verksamheten är en industriutsläppsverksamhet enligt industriutsläppsförordningen (2013:250).

Ansökan innehåller en utredning om statusrapport.

Se även nedan under rubriken *Andra bestämmelser gäller parallellt med tillståndet*.

Sökandens beskrivning av verksamheten

Befintlig verksamhet

Sökanden har sedan 2005 en tillståndsgiven djurhållning avseende värphöns för äggproduktion på fastigheten. Från början hölls djuren i bursystem i tre avdelningar, men verksamheten har successivt övergått till frigående höns i flervåningssystem. Äggen tvättas och packas till konsument. Delar av äggproduktionen säljs på gården i en obemannad bod och resten av äggen säljs till lokala livsmedelsbutiker. Gödseln transporteras ut ur stallet med gödselskruvar tre gånger per vecka samt när stallet töms helt på djur. Mellan djuromgångarna töms stallet och tvättas i väntan på nya djur. Gödseln lagras i gödselhus som angränsar till stallet. All gödsel säljs då sökanden inte förfogar över spridningsareal. Tillståndet omfattar en djurhållning om högst 50 400 värphöns vilket motsvarar 504 djurenheter.

Området runt fastigheten utgörs till övervägande del av skogsmark och ligger i närhet till byn Öndered och samhället Sjömarken.

Ansökt verksamhet

Sökanden vill utöka produktionen på befintlig fastighet för att effektivisera verksamheten, vilket ska ske genom att fortsätta övergången med utbyte av inredning för burhöns till att installera system för frigående höns i flervåningssystem. Byte av inredningssystem kommer att begränsas till det befintliga stallet. Att produktionen ändå kan öka beror på att djuravdelningarna med det nya inredningssystemet är godkända för fler värphönsplatser än burhönssystemet. För att kunna utnyttja den möjliga djurökningen behöver också ett tillstånd för fler djurplatser komma på plats.

Förhållandena på platsen

Huvudalternativet för lokalisering av den utökade djurhållningen är inom befintligt stall. Verksamhetsområdet omges av skogsmark. Ingen ytterligare mark kommer behöva tas i anspråk.

Inom 500 meter från verksamhetens ytterkant finns 18 bebodda fastigheter, fyra skogsfastigheter utan bebyggelse samt två fastigheter utan bostadshus. Strax utanför 500 metersradien finns två sommarstugor sydöst om verksamheten, en bebodd fastighet söder om verksamheten samt ytterligare ett antal bebyggda fastigheter i Öndered, norr om verksamheten. Synintrycket av nuvarande verksamhet har en måttlig betydelse på platsen. En utökning av verksamheten inom befintligt stall kommer inte att förändra förhållandet.

Djurhållningens storlek

Genom den planerade utökningen kommer djurhållningen att öka från dagens 50 400 (504 djurenheter) till 57 500 (575 djurenheter) djurplatser.

Användningen av råvaror, andra insatsvaror och ämnen

Den huvudsakliga vattenförbrukningen utgörs av dricksvatten till djuren. I övrigt används vatten för tvätt av stallar, rengöring av foderanläggningen, tvättning av ägg samt dusch, tvätt, WC och dricksvatten för personalen. Totalt kommer vattenbehovet att öka från ca 12 till ca 17 m³ per dygn.

Vattenförsörjningen sker från en egen borrad vattentäkt med 40 meters djup. Uttagskapaciteten är 2 m³ per timme och en

maxuttagskapacitet på 8 m³ per timme baserat på verksamhetens egna siffror.

Djurfodret utgörs i dagsläget av inköpt färdigfoder som består av pelleterat torrfoder. Fodret matas ut kontinuerligt i foderrännor i stallet. Hönsen har fri tillgång dygnet runt. Fodret är jämte vatten den viktigaste råvaran och utgör även den största utgiften i produktionen. Foderspill på anläggningen medför ökad risk för förekomst av skadedjur eller fåglar. Verksamheten arbetar aktivt mot foderspill.

Den planerade utökningen av verksamheten beräknas generera en relativt sett mindre ökning i transporter. Nuvarande transporter är inte alltid välutnyttjade. Ett mer optimalt utnyttjande med fulla laster beräknas ge en transportökning på ca 10 %.

Energianvändning

Störst energiförbrukning står packeriet för med en andel på ca 40 %. Övrig förbrukning fördelas på ventilation, personalutrymmen, utgödsling och foder till djuren. Värmebehovet tillgodoses med bergvärme som förnybar energikälla. En oljepanna finns som extra resurs om äggpackningen kräver mer värme än värmepumpen kan ge.

Packeriets elbehov tillgodoses genom en egen solcellsanläggning som har en maximal kapacitet på 220 000 kWh per år. Övrig el köps in. Av energikartläggningen framgår att gårdens energiförbrukning är 0,26 kWh per kg ägg och år. Verksamhetens energianvändning utgörs till 96 % av förnybar energi.

Fläktarna styrs med temperaturparametrar. Belysningen utgörs av LED-lampor och byggnaderna är välisolerade.

Utsläppskällor

Lukt och ammoniakavgång uppkommer normalt från djurstallar, vid hantering av gödsel samt gödsellager. Åtgärderna för att minska lukt och ammoniakavgång är i stort desamma och består av bra ventilation och utfodringsystem med minimering av spill som säkerställer en torr ströbädd hos djuren. Den torra ströbädden avger mindre lukt och ammoniak. Gödseln lagras i gödselhus.

När det gäller klimatpåverkan uppstår utsläpp i samband med produktion av insatsvaror, i detta fall främst foder, avgång av metan i djurproduktion och stallgödselhantering, avgång av lustgas från

stallgödsel samt koldioxid från produktion och användning av fossila bränslen. Metanproduktion direkt från enkelmagade djur som fjäderfä är liten i förhållande till de mängder som avgår från gödselhanteringen.

Dagvatten utgörs av takvatten samt vatten från hårdgjorda ytor och vatten som faller direkt på marken.

Spillvatten utgörs i huvudsak av vatten från tvätt av stallar som leds till tvättvattenbehållare. Mindre mängder spillvatten från dusch, disk, tvätt och toalett i personalutrymmen leds till av kommunen godkänd avloppsanläggning. Tvätt av stallutrymmen sker med stängda dörrar. Allt vatten från utrymmena leds till tvättvattenbehållare. Möjlighet att hantera förorenat regnvatten från hårdgjorda ytor samt eventuellt släckvatten finns.

Hantering av avfall

Den största avfallskategorin är döda djur och beräknas uppgå till 109 ton per år. Döda djur förvaras först i frysbox och hämtas sedan av Svensk Lantbrukstjänst. Spillolja och lysrör förvaras i avsedda behållare och körs bort av LBC. Plastavfall, förpackningar och brännbart emballage sorteras och körs till återvinningsstation av LBC.

Övervakning och kontroll av verksamheten

Ett övervaknings- och kontrollprogram finns redan för den befintliga verksamheten. Programmet innehåller utbildning/ansvarsfördelning, förebyggande kontroll och underhåll samt övervakning av emissioner och resursförbrukning.

Statusrapport

Utredning av statusrapport har gjorts. Sökanden beslutar med ledning av den utredning som gjorts att en statusrapport inte behöver upprättas.

Miljökonsekvensbeskrivningen

Lokalisering

Närmaste område med planbestämmelser är samhället Sjömarken på 1,4 km avstånd.

Borås Stad har antagit en Översiktsplan 2018. I denna finns bland annat information om infrastruktur där kommunen har markerat ett

utredningsområde för ny dragning av riksväg 180 från Viared till Borås. Av översiktsplanen framgår det att området som utreds för nya riksvägen ligger mellan verksamheten och samhället Sjömarken.

Anläggningens närmaste riksintresse (friluftsliv) är området Rya åsar, ca 3,6 km öster om verksamhetsområdet. Den planerade verksamheten bedöms inte störa riksintresset.

De skyddsvärden som är aktuella i närområdet är Orremossen i öster och Sandaredsån ca 1 600 m nordväst om verksamhetsområdet. Närmaste kulturhistoriska lämning är område med stenröse och fornåker ca 250 m i sydvästlig riktning, område med stenröse ca 600 m väster om verksamhetsområdet och ett boplatssområde ca 500 norr om verksamheten. Då utökningen sker inom befintligt stall kommer ingen påverkan att ske på kulturhistoriska lämningar.

Alternativ lokalisering och utformning

En ny stallbyggnad skulle kunna uppföras öster om befintlig stallbyggnad. Sökanden anser dock att det vore en nackdel att etablera sig på denna plats, då den planerade utökningen av djurplatser får plats inom den befintliga stallbyggnaden. Det är miljömässigt fördelaktigt att optimera användningen av det befintliga stallet i förhållande till ett nybygge.

Nollalternativet

Utökningen kommer att generera ett mer optimalt utnyttjande av befintligt stall. Utan tillstånd till utökning äventyras anläggningens långsiktiga ekonomi och framtid.

Miljöeffekter

Efter utredning av tillgången till grundvatten, avstånden till närmast liggande brunnar och andra skyddsvärden i området, bedömer sökanden att det är uppenbart att vattenuttaget kan ske utan påverkan på allmänna eller enskilda intressen och att verksamhetens planerade vattenuttag inte omfattas av tillståndsplikt.

Luktstörningar har ej förekommit och förväntas inte uppstå i den utökade verksamheten.

Produktionen är en IED-verksamhet och har därmed att förhålla sig till begränsade utsläppsnivåer för ammoniak från djurstall, så kallade BAT-AEL. BAT-AEL för äggproduktion medger ett utsläpp för höns i frigående system i intervallet 0,02–0,13 kg NH₃ per djurplats och år.

Beräknade utsläpp i den utökade verksamheten kommer att uppgå till 0,09 kg per djurplats och år, vilket innebär att utsläpps begränsningen kommer att klaras.

Torra fodervaror hanteras i slutna system (silos) och foderköket är placerat inomhus, vilket minimerar uppkomsten av damm. Dessutom används hyvlat träspån som strömedel vilket överensstämmer med BAT 11 om att begränsa dammutsläpp. Damm är inget problem i befintlig verksamhet.

Lokaliseringen är sedan tidigare vald med hänsyn till miljöaspekter, varav buller är en sådan. Ventilationsbullret upplevs som försumbart. Buller från transporter minskas genom att avlastningen av foder sker på sådant sätt att närmast belägna grannfastigheter inte störs. Buller från inomgårdsteknik minskas med stängda portar/dörrar.

Allt dagvatten från tak och gårdsplan bedöms vara rent och kan avledas till recipient. Verksamheten kan stänga av närbeläget öppet dike med hjälp av dämmningsutrustning. Allt förorenat vatten kan ledas till och lagras i tvättvattenbehållare.

Yttranden från myndigheter och enskilda i sammanfattning

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen anser att sökanden ska få tillstånd till den ansökta verksamheten.

Länsstyrelsen accepterar de villkor som sökanden föreslår dels för skriftliga avtal gällande verksamhetens avsättning för fjäderfägödsel, dels för framtagande av kontrollprogram.

Länsstyrelsen anser däremot inte att sökandens förslag på villkor för tvättvattenhantering, lagring av fjäderfägödsel respektive åtgärdsplan för utbyte av fossila bränslen är tillräckliga och anser att miljöprövningsdelegationen även bör ställa krav på

- Minst 10 månaders lagringskapacitet för tvättvatten,
- Att lagringsutrymmet för fjäderfägödsel ska vara utformat så att även riskerna för ammoniakavgång och luktolägenheter till omgivningen minimeras,

- Att åtgärdsplanen för utbyte av fossila bränslen ska uppdateras minst vart femte år samt att ett fortlöpande och systematiskt arbete ska ingå för minskad energianvändning.

Länsstyrelsen lämnar ytterligare förslag på villkor för hantering av eventuella lukt- och flugolägenheter mm, hantering av fodermedel och stallgödsel, verksamhetens buller, kemikalie- och avfallshantering, hantering av döda djur samt nedläggning av verksamheten.

Länsstyrelsen bedömer att den motivering sökanden gett till varför en statusrapport inte behöver upprättas är tillräcklig.

Sökanden hänvisar till att det är uppenbart att det beräknade vattenuttaget kan ske utan påverkan på allmänna eller enskilda intressen och att verksamhetens planerade vattenuttag inte omfattas av tillståndsplikt. Mot bakgrund av den relativt begränsade utökningen av verksamheten (14 %) och förutsättningarna på platsen, har Länsstyrelsen inte något att erinra i frågan.

Miljö- och konsumentnämnden

Sökandens svar på frågan i kompletteringsskedet om den beräknade mängden stalltvättvatten och hur den förhåller sig till lagringskapaciteten på 22 m³ i befintlig lagringsbehållare gav inte fullt ut den efterfrågade informationen. Det framgår inte varför ökningen i antal höns inte innebär en likvärdig ökning för mängden tvättvatten som förbrukas i verksamheten.

Enligt ansökan uppgår tvättvattenmängden idag till ca 15–20 m³ per år och i den utökade verksamheten ca 20 m³. Nämnden bedömer att då djurhållningen ökar med 14 % enligt ansökan borde följaktligen tvättvattenmängden bli ca 17,1–22,8 m³ per år, förutsatt att inga andra ändringar påverkar mängden. Det framgår inte varför tvättvattenmängden idag uppges i ett intervall, men den utökade verksamhetens tvättvattenmängd konstateras bli lika stor som den högsta mängden i dagens verksamhet. Det är därför svårt att bedöma om existerande lagringskapacitet uppfyller kravet på 10 månaders lagringskapacitet.

Verksamheten har haft problem att uppfylla villkor 2 (tvättvatten) i gällande tillstånd. Specifikt den del som berör att tvättvattnet inte får tillföras fastgödseln eller gödsellagringshusen. Det har varit svårt att säkerställa att inget tvättvatten hamnar där i praktiken. Den av

företaget föreslagna formuleringen av villkor kopplat till tvättvatten tar bort den problematiken.

Det föreslagna villkoret som lyder ”lagringsutrymme för fast fjäderfä gödsel ska vara försett med tak och väggar, så att gödseln skyddas mot nederbörd” ska ha ett tillägg om att ”Samtliga lagringsutrymmen ska vara utformade så att risk för förorening av yt- och grundvatten inte föreligger”. Det är även fortsatt viktigt att gödsellagringshusen är så täta som möjligt för att motverka luktspridning från gödsel liksom flugkläckning.

Det föreslagna villkoret om fortlöpande arbete med att byta ut fossila bränslen som drivmedel med en åtgärdsplan som uppdateras vart sjunde år, ska ha ett kortare tidsintervall för uppdatering. Mycket kan hända på sju år och verksamheten har tidigare haft liknande villkor där planen ska uppdateras vart tredje år.

Sökanden har inte adresserat närboendes synpunkter gällande den ökade flugmängden under sommaren 2023. Då en ökad flugmängd kan vara en konsekvens av gödselhanteringen är det viktigt att verksamheten vidtar åtgärder om det uppstår olägenhet för närboende i form av flugor eller gödsellukt. Verksamheten ska därför fortsatt ha ett villkor gällande vidtagande av åtgärder när olägenhet uppstår i stil med villkor 3 i nuvarande tillstånd.

Ett nytt tillstånd bör även inkludera ett villkor avseende information om vad som bör iakttas vid lagring och spridning av höns gödsel som tillståndsinnehavaren ska ge till de som tar emot eller köper höns gödsel från verksamheten, liksom villkor 6 i nuvarande tillstånd. Verksamheten har också svårt att styra över förhållandena vid gödselspridning eftersom gödseln säljs. Att tillse att information medföljer gödsel är inte särskilt betungande och medför att de som sedan sprider gödsel från verksamheten får information om vad som bör iakttas.

Nämnden anser vidare att även det nya tillståndet bör inkludera ett villkor motsvarande villkor 13 i nuvarande tillstånd. Detta för att förhindra risk för olyckor och läckage. I övrigt anser nämnden att verksamheten kan tillåtas förutsatt att den bedrivs i enlighet med vad som uppgetts i ansökan och med övriga föreslagna villkor.

Södra Älvsborgs Räddningstjänstförbund

I ansökan framgår att eventuellt släckvatten leds till och samlas upp i tvättvattenbehållare som har en kapacitet om totalt 22 m³.

Därutöver har verksamheten uppgett att det finns möjlighet att stänga av närbeläget dike med hjälp av dämmningsutrustning. Räddningstjänsten bedömer att ovanstående åtgärder för att omhänderta kontaminerat släckvatten är tillräckliga och tillstyrker ansökan.

Sökandens bemötande av yttrandena

Bemötande av Länsstyrelsens yttrande

Sökanden kan acceptera Länsstyrelsens synpunkt på sökandens villkorsförslag om att åtgärdsplanen för utbyte av fossila bränslen ska uppdateras minst vart sjunde år, i stället ska uppdateras minst vart femte år. I övrigt har sökanden inget att erinra kring de föreslagna villkoren.

Bemötande av Miljö- och konsumentnämndens yttranden

Åtgärdsplan för utbyte av fossila bränslen

Sökanden kan acceptera att uppdatera åtgärdsplanen med ett femårsintervall i enlighet med Länsstyrelsens yttrande.

Lagring och spridning av gödsel

Sökanden har avtal med EkoNatur AB. Företaget är både en förmedlare av fjäderfägödsel respektive tillverkare av gödselprodukter som bland annat innehåller fjäderfägödsel. EkoNatur AB har ingen egen odling utan allt säljs vidare till tredje part. Sökanden har ingen rådighet över hur gödseln hanteras eller sprids efter att det lämnat verksamheten.

Tvättvatten

Mängden tvättvatten som åtgår vid rengöring av stallarna påverkas av ytan i stallet och vilken inredning som verksamheten har men inte av antalet tillgängliga djurplatser. Sökanden utökar inte ytan i stallet utan enbart antalet djurplatser, då verksamheten går från bursystem till frigående system. I stallarna fanns tidigare fyra rader bursystem. Med den nya inredningen blir inredningen något mindre då det innebär två rader med flervåningssystem för frigående höns. Utifrån det har sökanden beräknat att tvättvattenvolymer inte ökar.

Volymer tvättvatten i nuvarande verksamhet utgår ifrån uppmätta volymer och är därför angivet med ett intervall. Motsvarande volym i

den planerade verksamheten är den maximala tvättvattenvolym som beräknats och är därför inte angiven med ett intervall.

Avseende frågorna om gödsel- respektive kemikalielagring samt flugolägenheter har Länsstyrelsen formulerat förslag till villkor i sitt yttrande. Sökanden bifaller dessa och hänvisar till det yttrandet och dess förslag på villkor.

Motiveringen till Miljöprövningsdelegationens beslut

Kan miljökonsekvensbeskrivningen godkännas?

Sökanden har tagit fram en miljökonsekvensbeskrivning enligt bestämmelserna i 6 kap. miljöbalken och miljöbedömningsförordningen (2017:966). Miljöprövningsdelegationen finner att miljökonsekvensbeskrivningen har den omfattning och detaljeringsgrad som krävs för att miljöbedömningen ska kunna slutföras. Därmed kan miljökonsekvensbeskrivningen godkännas enligt 6 kap. 42 § miljöbalken.

Är statusrapporten tillräcklig?

Den verksamhet som ansökan omfattar är en industriutsläppsverksamhet och då ska ansökan innehålla en statusrapport som beskriver nuläget i mark och grundvatten. Enligt 1 kap. 23 § industriutsläppsförordningen (2013:250) krävs dock inte en statusrapport om risken är liten för att verksamheten medför föroreningsskada inom det område där verksamheten bedrivs eller avses att bedrivs. Miljöprövningsdelegationen bedömer att risken är liten för att den verksamhet som ansökan omfattar medför föroreningsskada. Därför krävs ingen statusrapport i detta fall.

Är verksamheten tillåtlig?

Lokalisering

Den planerade utökningen av den befintliga verksamheten föranleds av en övergång från burhönssystem till frigående system i flervåningssystem. Tekniskt innebär det huvudsakligen ett byte av stallinredning i det befintliga stallet, vilket naturligt gör att huvudalternativet för lokalisering inte innebär några tillkommande stallbyggnader. I övrigt fordrar den planerade verksamheten inga andra tillkommande byggnader eller anläggningar. Det betyder att den utökade verksamheten kommer att kunna bedrivs vid samma

gårdscentrum och inom samma anläggningar som den befintliga verksamheten.

Sökanden har avgränsat ansökan att omfatta djurhållningen samt följdverksamheten stallgödselhantering från stall till lagring av både den producerade stallgödseln och tvättvattnet. Inget av detta släpps till recipient. Från gödsellagren avyttras hela gödsel- och tvättvattenmängden. Endast rent dagvatten från tak och hårdgjorda ytor avleds direkt till recipient. Miljöprövningsdelegationen bedömer att verksamheten fortsatt ska kunna bedrivas så att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan nås.

Av samrådsredogörelsen och av de yttranden som kommit in efter kungörelsen har det heller inte kommit fram något som talar mot fortsatt verksamhet på platsen.

BAT-slutsatser

Som industriutsläppsverksamhet omfattas verksamheten av beslutade BAT-slutsatser¹ för fjäderfäproduktion.² BAT-AEL (det vill säga BAT-slutsatser som innehåller begränsningsvärden för utsläppsnivåer) för djurhållning avser utsläpp av ammoniak från stallar. Utredningen och redovisningen visar att verksamhetens utsläpp ligger inom tillåtna intervall för aktuell djurkategori efter utökning. I genomgången av samtliga övriga BAT-slutsatser har sökanden visat hur verksamheten förhåller sig till dessa. Miljöprövningsdelegationen bedömer att verksamheten ska kunna fortsätta att tillämpa BAT-slutsatserna på ett godtagbart sätt efter utökning av verksamheten.

Vilka villkor behövs för tillståndet?

Miljö- och konsumentnämnden har framfört att villkoret i det befintliga tillståndet, som innebär att tillståndsinnehavaren ska informera den som tar emot gödsel från verksamheten om regler för gödselhantering, även bör ingå i det nya tillståndet.

Miljöprövningsdelegationen konstaterar i likhet med sökanden att rådighet i det här fallet saknas för stallgödselspridning efter avyttring av gödsel till annan part. Därmed saknas skäl för att ta med motsvarande villkor i det nya tillståndet. Även om villkoret

---

¹ BAT = Best Available Technique (bästa tillgängliga teknik).

² Kommissionens genomförandebeslut (EU) 2017/302 av den 15 februari 2017 om fastställande av BAT-slutsatser för intensiv uppfödning av fjäderfä eller gris, i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU.

förekommer i äldre tillstånd så har det bedömts att det normalt inte är ett tillämpligt villkor i senare tillstånd.

Med anledning av sökandens villkorsförslag, remissinstansernas synpunkter i övrigt och sökandens bemötande, gör Miljöprövningsdelegationen följande överväganden när det gäller villkor för verksamheten. De villkor som är av karaktären standardvillkor och överensstämmer med vad som är brukligt vid den här typen av verksamhet med liknande storlek och omgivning motiveras inte närmare.

Villkor 2 (allmänt)

Länsstyrelsen förslog villkoret om att verksamheten ska bedrivas så att olägenheter förebyggs och att om sådana ändå uppstår ska verksamhetsutövaren vidta sådana effektiva åtgärder så att olägenheterna faktiskt upphör. Villkoret är vanligt förekommande för motsvarande verksamheter.

Tillsynsmyndigheten har påtalat att det förekommit ökade flugmängder i omgivningen under sommaren 2023 och att det är viktigt att verksamheten vidtar åtgärder om det uppstår olägenheter för närboende. Vidare menar man att verksamheten fortsatt ska ha ett villkor angående krav på åtgärder i förekommande fall, liknande villkor tre i befintligt tillstånd. Av ovanstående bedömer Miljöprövningsdelegationen att det är skäligt att fastställa villkoret i detta tillstånd.

Villkor 4 (hantering av organiska gödselmedel)

Lagringsutrymme med tak och väggar förhindrar uppfuktning av den torra gödseln och minskar luftrörelser i gödsellagret. Genom att hålla fastgödsel från fjäderfä torr även under lagringsperioden kan växtnäringsläckage i form av ammoniakavgång samt lukt begränsas. Med att "...i övrigt utformat så att riskerna för ammoniakavgång och luktolägenheter i omgivningen minimeras" menas till exempel att byggnaden ska vara utformad på ett sådant sätt att luftväxling mellan lagret och omgivande miljön begränsas. Kommunen anser därutöver att villkoret även bör omfatta risken för läckage till mark och vatten. Dock ingår motsvarande skrivning redan i föregående villkor som övergripande behandlar såväl foder- som gödselhantering och behöver därför inte tas upp särskilt här.

Villkor 5 (hantering av organiska gödselmedel)

Utöver sökandens förslag på villkor för hantering av tvättvatten och förorenat dagvatten har Länsstyrelsen föreslagit att minst 10 månaders lagringskapacitet ska finnas. Tvättvattnet betraktas som förorenat av gödselrester mm och kan därför jämföras med stallgödsel från fjäderfä i övrigt. Det överensstämmer även med kraven i liknande tillstånd för djurhållning.

Villkor 7 och D1 (energi)

Det finns ofta såväl miljömässiga som ekonomiska vinster att hämta vid ett löpande energianvändningsarbete. Länsstyrelsen framhåller i sitt yttrande att det är lämpligt att ha ett dokument (åtgärdsplan) som grund, vilket även framgår av sökandens eget villkorsförslag. Arbetet med åtgärder, mål och uppföljning blir därmed tydligt för både verksamhetsutövare och tillsynsmyndighet. Delegationen noterar att verksamheten redan genomfört ett antal åtgärder samtidigt som energiområdet fortsatt utvecklas.

Sökanden har föreslagit att åtgärdsplanen ska uppdateras minst vart sjunde år. Både Länsstyrelsen och den kommunala nämnden framhåller dock att den tiden är något för lång för att främja ett löpande arbete med frågan och att mycket kan hinna hända på sju år. Länsstyrelsen föreslår ett femårsintervall medan nämnden påpekar att verksamheten tidigare haft liknande villkor med uppdatering av plan vart tredje år. Miljöprövningsdelegationen bedömer att högst fem år är ett lämpligt intervall vilket också är vanligt förekommande i de fall detta villkor fastställs i tillstånd.

Vidare bedömer delegationen att det är lämpligt att tillsynsmyndigheten ges möjlighet att utifrån den framtagna åtgärdsplanen med kommande uppdateringar, också tillse att skäliga åtgärder blir införda i verksamheten.

Villkor 8 (buller)

I befintligt tillstånd från 2005 är gränsen mellan dag och natt i bullersammanhang satt till kl. 07.00. Miljöprövningsdelegationen fastställer Länsstyrelsens förslag med ny gräns kl. 06.00 som bygger på Naturvårdsverkets vägledning (rapport 6538) och är den som numera normalt utgör tidsgräns mellan natt och dag.

När ska verksamheten ha satts igång?

Den utökade verksamheten avser en ändring som inte kräver ytterligare produktionsbyggnader. I stället byts resten av det

befintliga stallets inredning ut, vilket möjliggör en något högre beläggning inom samma byggnadsbottenarea och som är i linje med svensk djurskyddslagstiftning. Miljöprövningsdelegationen betraktar därmed verksamheten som pågående.

Sammanfattande bedömning

Förutsatt att de föreskrivna villkoren iakttas anser Miljöprövningsdelegationen sammanfattningsvis att verksamheten går att förena med målen för miljöbalken, de allmänna hänsynsreglerna och en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenresurserna. Därför ska tillstånd ges till verksamheten.

Annat som verksamhetsutövaren har att förhålla sig till

Vad krävs om verksamheten ska ändras?

Om verksamheten ska ändras kan det krävas ett helt nytt tillstånd, ändringstillstånd eller anmälan till tillsynsmyndigheten (se 1 kap. 4 och 11 §§ miljöprövningsförordningen [2013:251]).

Vad krävs om verksamheten tas över av någon annan?

Om verksamheten överläts till någon annan fysisk eller juridisk person ska den nya verksamhetsutövaren snarast möjligt upplysa tillsynsmyndigheten om det (se 32 § förordningen [1998:899] om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd). Om det behövs en säkerhet för att tillståndet ska vara giltigt, måste den nya verksamhetsutövaren ställa en egen säkerhet som Miljöprövningsdelegationen ska godta.

Vem har ansvaret om verksamheten skadar miljön?

Om verksamheten medför miljöskador, till exempel föroreningar, eller olägenheter för miljön är det i första hand verksamhetsutövaren som är ansvarig för att avhjälpa skadorna eller olägenheterna. Den som äger eller brukar en fastighet ska genast underrätta tillsynsmyndigheten om det upptäcks en förorening som kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. (Se 2 kap. 8 § och 10 kap. miljöbalken)

Andra bestämmelser gäller parallellt med tillståndet

Detta tillstånd innebär inte att verksamhetsutövaren slipper krav som följer av andra bestämmelser, exempelvis enligt 11 kap. miljöbalken om vattenverksamhet, kulturmiljölagen (1988:950), luftfartslagen (2010:500) eller plan- och bygglagen (2010:900). Det kan handla om att det också är nödvändigt med tillstånd till eller anmälan av vattenverksamhet, tillstånd för ingrepp i fornlämning, flyghinderanmälan eller bygglov.

Andra exempel på förordningar och föreskrifter som gäller vid sidan av detta tillstånd är

- förordningen (1998:901) om verksamhetsutövares egenkontroll
- förordningen (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket
- Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring
- Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2006:84) om befattning med animaliska biprodukter och införsel av andra produkter, utom livsmedel, som kan sprida smittsamma sjukdomar till djur
- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1069/2009 av den 21 oktober 2009 om hälsobestämmelser för animaliska biprodukter och därav framställda produkter som inte är avsedda att användas som livsmedel och om upphävande av förordning (EG) nr 1774/2002 (förordning om animaliska biprodukter)
- djurskyddslagen (2018:1192) och djurskyddsförordningen (2019:66)
- avfallsförordningen (2020:614)
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter (MSBFS 2013:3) om tillstånd till hantering av brandfarliga gaser och vätskor
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter (MSBFS 2018:3) om cisterner med anslutna rörledningar för brandfarliga vätskor

-----
Detta beslut har fattats av Miljöprövningsdelegationen inom Länsstyrelsen i Västra Götalands län. I beslutet har Sabine Lagerberg, ordförande, och Anna Alenius Bolin, miljösakkunnig, deltagit. Ärendet har beretts av Stig Karlsson, miljöhandläggare.

Detta beslut har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Så här överklagar ni Miljöprövningsdelegationens beslut

Miljöprövningsdelegationens beslut kan överklagas hos Mark- och miljödomstolen vid Vänersborgs tingsrätt. **Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till Länsstyrelsen.** Länsstyrelsens e-postadress är vastragotaland@lansstyrelsen.se. Skickar ni med vanlig post är adressen Länsstyrelsen Västra Götaland, 403 40 Göteborg.

Har överklagandet kommit in i rätt tid överlämnar Länsstyrelsen överklagandet och handlingarna till mark- och miljödomstolen.

Överklagandet ska ha kommit in till Länsstyrelsen **senast den 21 januari 2025.**

Om den som överklagar är en part som företräder det allmänna (till exempel Naturvårdsverket, Länsstyrelsen eller kommunens miljönämnd), ska överklagandet dock ha kommit in till Länsstyrelsen inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades.

Överklagandet ska vara skriftligt. I skrivelsen ska ni ange

- ert namn, adress, telefonnummer och eventuell e-postadress,
- vilket beslut ni överklagar, till exempel genom att ange beslutsdatum och ärendets diarienummer, samt
- hur ni anser att Miljöprövningsdelegationens beslut ska ändras och varför det ska ändras.

Bilaga

1. Karta över verksamhetsområdet

Sändlista

Externt

- Naturvårdsverket, registrator@naturvardsverket.se
- Havs- och vattenmyndigheten, havochvatten@havochvatten.se
- Miljö- och konsumentnämnden, Borås kommun, mknamnd@boras.se
- Jordbruksverket, jordbruksverket@jordbruksverket.se

- Södra Älvsborgs Räddningstjänstförbund, serf@serf.se
- Lindebergshult-Öndereds vägsamfällighet, c/o Öndered 3,
518 91 Sjömarken
- Aktförvararen i Borås kommun

Internt inom Miljöprövningsdelegationen och Länsstyrelsen

- Sabine Lagerberg
- Anna Alenius Bolin
- Stig Karlsson
- Monica Lind
- Alexandra Bulat Arp
- Elisabeth Lindqvist Tärneld

Verksamhetsområde Sjömarkens Hönsgård